

Memorabilia

Воспоминания

Karolina M. Cern

Wspomnienie o Profesorze Romanie Kozłowskim

Воспоминания о профессоре Романе Козловском

Profesor Roman Kozłowski urodził się 23 marca 1929 roku w Kamieńczyku nad Bugiem. Tam też, w miejscu, gdzie spędził okres swej szczęśliwej młodości, powracał częstokroć wspomnieniami i barwnym, żywym językiem kreślił pejzaże przedwojennej Polski. To w swym rodzinnym domu, w którym co roku spędzał wakacje po intensywnej pracy naukowej, czwartkowej nocy 2 sierpnia 2007 roku Profesor położył się i zasnął, udając się w długą drogę ku poszukiwanej przezeń od dawna Prawdzie Świata...

Profesor Roman Kozłowski był człowiekiem niezwykłym, i to w każdym dniu swego powszedniego życia. Życzliwe wobec ludzi i świata usposobienie, optymizm niezmacony prawdziwymi przeciwnościami losu oraz ambitne plany w niezłomny i konsekwentny sposób realizowane a także błysk fantazji widoczny w spojrzeniu – to wszystko sprawiało, iż wyróżniał się Profesor spośród innych w sposób wydatny. A wszystko to było nie tylko darem losu, ale też efektem jego świadomej pracy nad światem relacji ludzkich.

Pierwsze swe kroki naukowe Profesor Kozłowski stawiał na Uniwersytecie Warszawskim, na którym w 1953 uzyskał dyplom pierwszego stopnia na Wydziale Prawa, a w 1955 magisterium na Wydziale Filozoficznym. Patronem pracy *Materializm N. Czernyszewskiego i jego stosunek do L. Feuerbacha* był Tadeusz Kroński. Zainteresowanie człowiekiem i jego możliwościami poznawczymi jak i praktycznymi rozwijać zaczął w owym czasie pod pieczę profesora Tadeusza Szczurkiewicza, którego wspominał po latach z dużym szacunkiem z uwagi na jego filozoficzne oraz dydaktyczne kompetencje. Jednakże najważniejszym owocem pracy badawczej lat 50-tych oraz 60-tych była rozprawa dok-

torska obroniona w 1965 roku pod opieką naukową Leszka Kołakowskiego *Salomon Maimon jako krytyk i kontynuator filozofii Kanta*.

Książka, która ukazała się drukiem w 1969 roku, stanowi do dziś jedną z nielicznych w Polsce prac poświęconych Maimonowi. Zawarta w niej charakterystyka duchowa epoki, wprowadzenie w klimat filozoficzny poprzez omówienie stanowisk antykantystów oraz kantystów stanowią prelude do analizy zagadnień: kantowskiej metody transcendentalnej, możliwości poznania apriorycznego oraz statusu – czy raczej konieczności (tudzież jej braku) utrzymania w całym systemie – rzeczy samej w sobie. Kozłowski stara się wyznaczyć granice prawomocnego utożsamienia Maimonowskich pojęć „różniczek” (o proveniencji leibnizjańskiej) czy „nieskończenie małej wielkości” z rzeczą samą w sobie. Pokazuje, z jakiej perspektywy Maimon przyznaje rację Kantowi, iż tylko „transcendentalna metoda gwarantuje naukową wartość czystego poznania”. Analizuje pojawiającą się w filozofii Maimona różnicę pomiędzy „poznaniem a priori” a „czystym poznaniem a priori”, zwanym przez tego ostatniego „absolutnym” i mającym warunkować nie tyle każdorazowe poznanie, ile raczej „wszelkie doświadczenie”, w tym i to, które ma miejsce na gruncie nauk matematycznych, co stanowiło skądinąd szczególnie przedmiot zainteresowania Maimona. Wszelako najważniejszym motywem interpretowania przez Kozłowskiego twórczości Maimona – jako kontynuatora Kanta – jest próba pokazania jej jako elementu łączącego transcendentalizm Kanta i Fichtego z uwagi na dostrzeżenie szczególnej roli władzy transcendentalnej wyobraźni. W filozofii Maimona zaczyna już ona odgrywać rolę „trzeciego czynnika”, choć jeszcze niewarunkującego czysty czas i czystą przestrzeń oraz pojęcia intelektu – jak to ma miejsce u Fichtego dzięki jego ujęciu „twórczej” – już – wyobraźni.

Szczególne zamiłowanie do filozofii niemieckiej zostało wraz z czasem poszerzone o zainteresowanie filozofią polską. Profesor bardzo aktywnie działał w towarzystwach filozoficznych, tak międzynarodowych: Kant-Gesellschaft, Hegel-Gesellschaft czy Wittgenstein-Gesellschaft, jak i rodzimych: w latach 1969–1972 był członkiem Komitetu Nauk Filozoficznych PAN, członkiem zarządu oddziału poznańskiego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Wydaje się jednak, iż sercu Profesora najbliższe było Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Od 1967 roku pełnił on w nim funkcję sekretarza Komisji Filozoficznej, by w 1977 objąć stanowisko jej przewodniczącego – piastowane nieprzerwanie przez 20 lat. Dodać też trzeba, iż swe zdolności organizacyjne miał możliwość ujawnić jako zastępca dyrektora Instytutu Filozofii UAM, którym to był dwukrotnie: w latach 1973–1975 oraz 1982–1988, tudzież jako kierownik Zakładu Historii Filozofii. Pośród nagród, jakie Profesor Kozłowski otrzymał, znajdują się m.in. Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Wszelako Profesor Kozłowski zapadł wszystkim w pamięci jako niezrównany organizator międzynarodowych *Konferencji Jesiennych*, które odbywały

się w Poznaniu przy współpracy Poznańskiego Towarzystwa Filozoficznego oraz Instytutu Filozofii UAM niemalże nieprzerwanie od 1996 roku. Pod pieczę Profesora kultywującego staropolski obyczaj gawędy biesiadnej – humorystycznej, błyskotliwej, acz niejednokrotnie i parenetycznej – naukowcy różnych zamiowań i różnych dat mieli rzeczywistą sposobność wymieniać się w przyjaznej, życzliwej, lecz zawsze naukowej atmosferze swymi pomysłami, poglądami czy badawczymi intuicjami. Profesor bowiem potrafił stworzyć – jakże ważny – klimat sprzyjający filozoficznym rozważaniom.

Podkreślić trzeba, iż Profesor Kozłowski nie tylko tworzył atmosferę naukową, lecz i prowadził badania naukowe. Zaowocowały one wieloma pracami zarówno autorskimi – oprócz wspomnianej książki na temat filozofii Salomona Maimona wymienić trzeba przynajmniej *Z problematyki metodologicznej historii filozofii* (1984) – jak też redakcjami naukowymi, ponad stoma artykułami opublikowanymi w różnych językach oraz opracowanym wraz z Bolesławem Andrzejewskim *Słownikiem filozofów polskich* (1999, 2006). Pośród książek wydanych pod naukową redakcją Profesora na szczególną uwagę zasługują m.in.: *W kręgu inspiracji kantowskich* (1983), *Hegel a współczesność* (1997), *Filozofia Kanta i jej recepcja* (2000), *O filozofii dzisiaj* (2000); zredagowane wraz z Piotrem W. Juchaczem: *Przeszłość i przyszłość filozofii* (1999), *Filozofia a demokracja* (2001), *Freiheit und Verantwortung. Moral, Recht und Politik* (2002), *Freedom and Responsibility. Sacrum, Culture and Society* (2003); zredagowane wraz z Karoliną M. Cern: *Prawo-Władza-Suwerenność* (2004), *O filozofii Fryderyka Nietzschego* (2006), a także praca *Etyka a współczesność*, która ukazała się na dwa miesiące przed śmiercią Profesora.